

LUND UNIVERSITY

Demonisering som kulturkrigsstrategi

Om högerradikalt historiebruk och den kulturmarxistiska konspirationen

Hamnell, Bruno

Published in:
Polarisering

2022

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Hamnell, B. (2022). Demonisering som kulturkrigsstrategi: Om högerradikalt historiebruk och den kulturmarxistiska konspirationen. I F. Eklöf, & J. Hansson (Red.), *Polarisering: Idéhistoriska perspektiv på ett samtida fenomen* (1 uppl., s. 213-239). Nordic Academic Press.

Total number of authors:
1

Creative Commons License:
Ospecificerad

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

Demonisering som kulturkrigsstrategi

Om högerradikalt historiebruk
och den kulturmarxistiska konspirationen

Bruno Hamnell

Sedan millennieskiftet, och framför allt under de senaste tio åren, har föreställningen om en pågående polarisering blivit allt vanligare.¹ *Svenska Dagbladet* publicerade 2019 en samtalsserie kallad "Den polariserade debatten" och under 2010-talets sista dagar använde både *DN:s* ledarsida och SVT:s inrikespolitiska reporter begrepp som "sönderfall", "splittring", "fragmentisering" och just "polarisering" för att beskriva den samhälleliga utvecklingen under decenniet som gått.² Detta är knappast förvånande mot bakgrunden att polarisering ökar i kristider och att vi fortfarande lever i spåren av 2008 års ekonomiska kris och 2015 års flyktingkris samt i den ständigt mer akuta klimatkrisen.³ Den dramatiska bilden nyanseras dock något av Demokratirådets rapport 2021, *Polarisering i Sverige*, som fastslog att polariseringen längs den fördelningspolitiska höger-vänsterdimensionen faktiskt minskat i Sverige, men däremot ökat längs "den kulturella värderingsdimensionen", som tagit allt större plats i den politiska debatten och i mediernas rapportering. Den typ av polarisering det rör sig om gäller växande *affektiv* polarisering som kännetecknas av ett högt icke-konstruktivt tonläge och aversion mot meningsmotståndare.⁴ Demokratirådets rapport nämnde att migration och mångkultur är vanliga ämnen i dessa kulturella värderingsdiskussioner, men märkligt nog uppmärksammade den inte att detsamma gäller frågor om kön, genus och sexualitet.

Denna essä undersöker hur svenska högerradikaler har använt sig av affektiv polarisering som strategi i det så kallade kulturkriget, som det i ökande grad talats om sedan 2010-talet. Jag kommer särskilt att ta fasta på hur högerradikaler har använt begreppet ”kulturmarxist” för att demonisera och klumpa ihop sina motståndare, vilka de betraktar som en elit eller ett etablissemang.

Inledningsvis redogör jag för vad som utmärker den samtida polariseringen, sedan för hur begreppet ”kulturmarxism” fick genomslag i svensk debatt och vilka som har använt det. Därefter går jag in på begreppets historia samt det historiska narrativ som finns bakom föreställningen om kulturmarxismens dominans. På så sätt frilägger jag ett högerradikalt historiebruk präglad av slarvig historieskrivning och konspiracism.

Den sorts polarisering jag behandlar här är politisk i bemärkelsen att den avser avståndet mellan åsikter i den offentliga debatten. Två reservationer är på sin plats. För det första är inte all form av polarisering skadlig. I en demokrati är det essentiellt att olika ståndpunkter och värderingar tillåts samexistera och att skillnaderna mellan de politiska alternativen är tydliga. Det kan vi kalla konstruktiv polarisering. Affektiv eller negativ (*pernicious*) polarisering, å andra sidan, kan ta sig uttryck i antipati mot meningsmotståndare, stereotypisering och demonisering av dem, vantolkning av deras åsikter och försök att tysta dem med hot och hat. Detta leder till ett ”vi och dom”-tänkande. Motståndaren porträtteras ofta som ett existentiellt hot och inte sällan används det populistiska greppet att framställa den egna gruppen som folket, i kontrast till en elit. Affektiv polarisering skadar det demokratiska samtalet eftersom det leder till att den som kritiserar den egna gruppen eller försöker att förstå och nyansera motståndarens argument riskerar utestängning.⁵ Detta är – och här kommer min andra reservation – inte enbart en strategi vi finner bland högerradikaler. Som exempel kan nämnas att *cancel culture* kommit att förknippas med en självrättfärdig och lättkränkt progressiv rörelse som ägnar sig åt identitetspolitik och uthängning av meningsmotståndare och som av sina kritiker kallas ”sociala rättvisekrigare” eller ”snöflingor”.⁶

Denna essä handlar dock om högerradikalismen, som rönt stora framgångar under det senaste decenniet, inte minst för att dess företrädare skickligt använt sig av internet som en kulturkrigsarena och framgångsrikt skapat ett populistiskt narrativ som framställer dem själva som folkets representanter i strid mot etablissemangen. Genom att avtäckas den högerradikala fiendebilden kan vi förstå hur dess företrädare har drivit på den ökande affektiva polariseringen inom kultur- och värderingsfrågor.

Att närma sig ämnet polarisering som idéhistoriker väcker dock en del frågor och inledningsvis behövs några teoretiska överväganden och begreppsförklaringar. Vi hade inte skrivit en idéhistorisk antologi på temat om det inte vore för att polarisering är i ropet – men syftar vi till att skapa förståelse av den samtida polariseringsdiskursen, eller surfar vi bara på polariseringstrenden för att locka en publik som annars inte vore idéhistoriskt intresserad av att läsa texter om olika typer av konflikter i det förflutna? Gissningsvis kommer alla som plockar upp den här boken att förvänta sig att dess författare på något sätt ska kasta ljus över dagens debatt. Det vore också ett idéhistoriskt tjänstefel att inte tydliggöra kopplingarna mellan polarisering i det förflutna och i samtiden, eftersom vi annars implicit tonar ned problemen med samtidens polarisering genom att ge bilden av att folk minsann alltid haft svårt att komma överens och tenderat att demonisera oliktänkande. Därtill riskerar vi att missa det som faktiskt är historiskt unikt med den samtida polariseringen, nämligen att den till stor del utspelar sig på internet. Den affektiva polarisering som äger rum i det samtida kulturkriget hade inte varit möjlig utan sociala medier och smarta telefoner, varför historiska paralleller riskerar att bli missvisande.⁷

Här kan det vara läge att påminna om att det inte var länge sedan internet framstod som en utopi där nya kulturella uttryck spreds och tidigare ohörda röster gavs möjlighet att uttrycka sig. Så sent som i början av föregående decennium var tilltron till de nya sociala medierna Twitter och Facebook stora. Den arabiska våren 2011 kallades till och med "Twitterrevolutionen" och förhoppningarna var stora på de demokratiska möjligheter som sociala medier-plattformarna

medförde, men vinden vände hastigt. De senaste åren har tongångarna varit de motsatta och tendenserna till konflikt, konspiracism, faktaresistens och instängning i filterbubblor har lyfts fram som de sociala mediernas och internets baksida. Dessutom har det uppmärksamats att algoritmerna som styr plattformar som Youtube och Facebook prioriterar känslomässigt engagemang framför sanningsökande och nyanserad reflektion. Detta har drivit på den affektiva polariseringen och möjliggjorde de massiva desinformationskampanjer som fördes inför det amerikanska presidentvalet 2016, inte minst via ryska trollfabriker. Lägg därtill Cambridge Analytica-skandalen samt att FN uppmärksammat att Facebook används som ett vapen för att genomdriva folkmordet på rohingyer i Myanmar.⁸

Idag är det tydligt att den digitala revolutionen inte gjort oss klokare, mer nyanserade eller mindre dogmatiska, utan att internet, sociala medier och de nya ”alternativmedierna” spelar en central roll i polariseringen genom att möjliggöra spridning av allt från halvanningar till konspirationsteorier.⁹ Högerradikalismens framgång och de sociala mediernas framväxt har sammanfallit eftersom det är just genom att framgångsrikt behärska den nya digitala offentligheten som den nationalistisk-populistiska högerradikalismen har växt sig allt starkare under 2000-talet.¹⁰ Högerradikala sympatisörer har, förutom att starta egna hemsidor och medier, tagit stor plats i kommentarsfält och på nätforum som 4chan, 8kun (tidigare 8chan), Reddit och svenska Flashback, och de har skickligt använt plattformar som Twitter, Facebook och Youtube för att locka följare.

Högerradikalismen personifieras av politiska ledare som Donald Trump, Jair Bolsonaro och Victor Orbán. Den återfinns även i partier som danska Fremskridtspartiet, franska Rassemblement national (tidigare Front national), italienska Lega Nord samt Sverigedemokraterna.¹¹ Även den så kallade *alt-right*-rörelsen, eller alternativhögern, och den närliggande etnopluralistiska identitära rörelsen var viktiga för tillväxten av högerpopulism under 2010-talet.¹² Jag är medveten om de meningsskiljaktigheter som finns mellan dessa personer, partier och rörelser, men väljer ändå att samla dem under paraplybegreppet ”högerradikal” som en motsvarighet till engelskans *far-right*, vilket

betecknar åsikter till höger om de traditionella högerpartiernas.¹³ Syftet med etiketten är att fånga 2000-talets breda nationalistisk-populistiska högervåg, vilken, åsiktsskillnader till trots, förenas bakom en gemensam fiendebild riktad mot ett liberalt etablissemang vars ideologi ofta beskrivs som ”kulturmarxism”. Det ska dock sägas att ingen som påstås tillhöra detta etablissemang använder begreppet om sig själv. ”Kulturmarxism” används enbart pejorativt med syfte att demonisera och skapa en tydlig fiendebild för att öka polariseringen i frågor om kultur, värderingar och identitet. Bakom föreställningen om kulturmarxismens dominans ryms ett historiskt narrativ som syftar till att förklara hur denna ideologi kommit att bli så utbredd, men innan vi frilägger det narrativet ska jag visa hur föreställningen om kulturmarxismens dominans etablerade sig i ett par högerradikala sammanhang i Sverige.

Kulturmarxism i den svenska debatten

Kritiken som riktades mot Anna Hedenmos intervju med Sverigedemokraternas Mattias Karlsson i SVT:s ”Min sanning” den 10 januari 2021 bestod enligt programledaren själv av ”lögnaktiga beskrivningar” från kritiker som inte bemödat sig att se programmet och inte delar hennes vilja att genom förståelse motverka polarisering.¹⁴ Förståelse kräver dock mer än passivt lyssnande. Föreställningar, ideal och begrepp behöver sättas in i sammanhang och outtalade förgivettaganden behöver lyftas upp till ytan, och detta misslyckas Hedenmo med mot slutet av intervjun, när Karlsson talar om att han önskar en ”konservativ kulturrevolution” – i bemärkelsen genomgripande förändring – som motkraft till den ”kulturmarxistiska” revolution han påstår har pågått sedan 1968. Här kunde Hedenmo ha påmint om att Karlsson talat i mycket hårdare ordalag tidigare. Den 10 september 2018, två dagar efter riksdagsvalet, skrev han följande på Facebook: ”[V]åra motståndare har på riktigt tvingat in oss i en existentiell kamp om vår kulturens och vår nations överlevnad. Det finns bara två val, seger eller död.” Inlägget försvarades av partiledaren Jimmie Åkesson, och som vi ska se delar flera ledande Sverigedemokrater Karlssons bild av

att det pågår ett kulturkrig mellan kulturmarxister och konservativa nationalisterna, ofta kallade "Sverigevännerna".¹⁵

Hedenmo borde även ha tagit fasta på att Karlsson använde begreppet "kulturmarxism", som härstammar från en högerextrem konspirationsteori; att låta den spridas oemotsagd i SVT på bästa sändningstid är knappast att motverka polarisering genom att bidra till ökad förståelse. Den kulturmarxistiska konspirationsteorin formulerades på 1990-talet – vilket jag ska återkomma till – och fick genomslag i Sverige sommaren 2011. I Mediarkivets databas ger en sökning på "kulturmarxis*" enbart 9 träffar mellan åren 1996 och 2010, men hela 708 träffar 2011, varav alla utom en efter den 22 juli. Följande år får begreppet 655 träffar och därefter i snitt runt 185 per år.¹⁶ Även på internetforumet Flashback är i princip alla inlägg som nämner kulturmarxism skrivna sensommaren 2011 eller därefter. Brytpunkten, den 22 juli 2011, var dagen då den norske högerextremisten Anders Behring Breivik mördade 77 personer genom att först spränga en bomb i de norska regeringskvarteren i Oslo och sedan ta sig till Utøya för att skjuta deltagare i det norska arbetarpartiets sommarläger. Terrorattentatet var menat som en marknadsföringskupp för Breiviks manifest, 2083 – *A European Declaration of Independence*, som snabbt spreds via internet. I det över 1 500 sidor långa manifestet, som till stor del består av plagiat, nämns "kulturmarxism" fler än 100 gånger och framställs som det huvudsakliga hotet mot västvärldens existens. När kulturmarxism omtalades i den svenska pressen under 2011 och 2012 var det framför allt med hänvisning till Breiviks manifest.¹⁷

Enligt Breivik kulminerade kulturmarxismen hos 1968-vänstern, som han menar infiltrerade utbildningsinstitutioner, bokförlag och media. Han talar om en "mångkulturell allians" mellan marxister, globala kapitalister, feminister och *suicidal humanists*. Kulturmarxismens metod beskriver han som "dekonstruktion", vilket ska förstås som en indirekt kritik av "postmodernismen" eftersom dekonstruktion – som även Karlsson nämner som ett hot i "Min sanning"-intervjun – förknippas med den franske filosofen Jacques Derrida. Enligt Breivik är dekonstruktionens syfte att förstöra europeisk kultur och

”hei, hei, på tide å stå opp og endre verda”. Båt vid Utøyas brygga. (Foto: Paul Patrick Børhaug/Utøya AS)

tradition, att ge en förvanskad bild av historiska händelser och svartmåla personer som inte delar kulturmarxistiska åsikter för att på så sätt bereda väg för politisk korrekthet och massinvandring och på sikt avskaffa nationalstaten och den europeiska identiteten.

Breiviks manifest var inspirerat av högerextrema konspirationsteorier, inte minst den av pseudonymen Bat Ye’or populariserade teorin att Europa är på väg att förvandlas till ett ”Eurabien” på grund av mångkultur och invandring från framför allt muslimska länder; en

idé med paralleller till Samuel Huntingtons *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order* (1996). Eurabienteorin har varit central för den kontrajihadistiska rörelsen, som Breivik och även många svenska högerradikaler, inklusive ledande Sverigedemokrater, uttryckt sympati för.¹⁸ Massinvandring var, enligt Breivik, en följd av den kulturmarxistiska ideologin, som därför utgjorde hans huvudfiende. Inför rätta argumenterade han att Norge, liksom flera andra västeuropeiska stater, varit en kulturmarxistisk diktatur sedan efterkrigstiden och att han därför handlat i nödvärn. Hans terrordåd var nödvändigt för att uppmärksamma världen på det kulturmarxistiska hot den västerländska civilisationen står inför.¹⁹

Enligt journalisten Åsne Seierstad är begreppet ”kulturmarxism” tabu inom den norska högern på grund av att det är så intimt förknippat med Breivik.²⁰ Trots att det finns en medvetenhet även i Sverige om kopplingen mellan Utøya-dådet och den kulturmarxistiska konspirationsteorins genomslag har svenska högerradikaler ofta kommit undan med att ge uttryck för samma världsbild som Breivik. Som exempel kan nämnas att när den högerradikala sajten Politiskt Inkorrekt efter tre års verksamhet lades ner och ersattes av Avpixlat hösten 2011, bara tre månader efter Breiviks dåd, beskrev redaktören Mats Dagerlind, som också satt i redaktionen för *SD-kuriren* (sedan 2014 ersatt av *Samtiden*), att sajtens syfte var att verka i kontrast till den kulturmarxism som de etablerade medierna företräder och som tar sig uttryck exempelvis i att de ”censurerar” gärningsmäns etniska härkomst. Det bredare målet sades vara att utgöra ett motstånd mot det västerländska samhällets ”islamisering”, och på sajten uttalades stöd till den kontrajihadistiska rörelsen och konspiratoriskt lagda islamofoba högerextremister som bloggaren Pamela Geller och Tommy Robinson från English Defence League. SD:s Kent Ekeröth stod redaktionen för Avpixlat nära och sajten stöddes även av andra ledande Sverigedemokrater, som Jimmie Åkesson, Richard Jomshof, Erik Almqvist och Mattias Karlsson; den sistnämnde skrev för sajten under pseudonym.²¹

När Karlsson 2019 hoppade av riksdagspolitiken för att grunda tankesmedjan Oikos framhöll han i en intervju med SD-tidningen

Samtiden att detta projekt var menat som en motkraft till just kulturmarxism. Han hävdade att vänstern dominerade ”kulturliv och civilsamhälle ... utbildningsväsendet, universiteten och akademierna. De skolar varje ung generation in i det kulturmarxistiska tänkandet. I längden kan inte vi vinna om vi inte bryter den dominansen.” Karlsson är långt ifrån den ende av SD:s ledande företrädare som har använt begreppet ”kulturmarxism” för att bunta ihop sina ideologiska motståndare. Även Kent Ekeröth har attackerat kulturmarxismen, exempelvis med anklagelser om att den leder till ”mångkulturell indoktrinering” via museisektorn. Den dåvarande SDU-ordföranden Gustav Kasselstrand – sedermera en av grundarna av Alternativ för Sverige – lovade 2013 att kulturmarxistiska eliter ska försvinna när SD tagit makten. Samma år kallade SD:s Björn Söder genusvetenskapen för en ”kulturmarxistisk pseudovetenskap”, liksom han hade gjort fem år tidigare i en artikel som försvarade förslaget att sänka abortgränsen till tolfte havandeskapsveckan. Den före detta SD-politikern Christopher Dulny har i rollen som ordförande för Nordisk alternativhöger förklarat att organisationens främsta fiende är kulturmarxismen. När Per Sjögren, nazist och medlem i Nordiska motståndsrörelsen, kuppades in i kommunfullmäktige i Borlänge på ett Sverigedemokratiskt mandat 2017 vägrade han att tala med journalister med motiveringen att de gick ”i kulturmarxisternas ledband”.²²

I *Nya Tider*, en veckotidning som grundades 2012 och som i likhet med ett ökande antal högerradikala medier erhåller mediestöd, hävdade SD:s Erik Almqvist i en artikel 2017 att den svenska journalistkåren utgjorde ”spetsen” av kulturmarxismen. Han uppmanade svensk höger att inspireras av kulturkampen som den förts av Victor Orbáns Fidesz. Ungern, menade Almqvist, är ”framåtskridande” och ”modernt” tack vare att Fidesz har tagit kulturkampen på allvar och successivt bytt ut läroböcker och kultur- och museichefer, statyer och minnesmonument och ändrat gatunamn. Almqvist liknar Fidesz kulturkamp vid 1968-vänsterns ”marsch genom institutionerna”, alltså den långsiktiga strategi som studentaktivisten Rudi Dutschke menade skulle bana väg för revolutionen. För Fidesz, skriver Almqvist, har EU och invandringen ”utgjort utomordentliga, och berättigade,

hotbilder. [Den judiske affärsmannen] George Soros och hans starka politiska aktivistnätverk i Ungern likaså.”²³

Konspiracismen i föreställningen om kulturmarxismens inflytande blir uppenbar i en annan text i *Nya Tider*, skriven av Dan Ahlmark, som menar att det pågår ett kulturkrig mellan nationalism och kulturmarxism, vars ”bakomliggande värderingar och syften är ett grundläggande hot mot det svenska samhället.” Bland de aktörer som ”helt eller delvis stödjer kulturmarxismen och accepterar/driver på massinvandringen” nämner Ahlmark ”massmedia, offentlig förvaltning, kultursektorn, NGO:er, EU, FN med flera”. Han tillägger att ”genom massmedia och sjuklövern hålls fortfarande många medborgare ovetande om dagens faror, men alltfler inser dem nu”. Kulturmarxismens mål är enligt Ahlmark att förvandla Sverige till ett ”socialistiskt och auktoritärt samhälle” där ”massinvandringen” har gjort att etniska svenskar utgör en minoritet, och Sverigedemokraterna och Alternativ för Sverige står för det partipolitiska motståndet mot detta hot. Läget blir alltmer akut, inskräpper Ahlmark: ”Ju längre utvecklingen får gå, desto radikalare nödgas reaktionen bli”.²⁴

Att EU, FN, massmedia och samtliga riksdagspartier utom SD (”sjuklövern”) skulle verka för ett socialistiskt och auktoritärt samhälle torde för de flesta framstå som absurt. Det blir i Ahlmarks artikel tydligt att ”kulturmarxism” inte har någonting med marxism att göra. Det är enbart ett väldigt brett samlingsbegrepp för allt radikalhögern opponerar sig mot: journalistik, internationella organisationer, icke-européer, feminism, universitets- och museivärlden. I en senare text har Ahlmark definierat kulturmarxism som ”det samlade samhällspolitiska uttrycket för postmodernismen”.²⁵ Dock utan att förtydliga vad han avser med ”postmodernism”, men vi kan gissa att det åsyftar vänsterfilosofer förknippade med studentupproren 1968, som redan nämnde Derrida och möjligen Herbert Marcuse, som jag återkommer till nedan.

Även för *Nya Tider*-skribenten och före detta etnologiprofessorn Karl-Olov Arnstberg är kulturmarxism huvudfienden. I *PK-samhället* tar han strid mot identitetspolitik, minoritetsrättigheter, feminism, marxism, klimatvetenskap, globalism, invandring, mångkulturalism

och judendom.²⁶ Dessa fenomen, menar Arnstberg, är produkter av en politiskt korrekt attityd ("pk") som blivit dogm i Sverige. Han skriver att den mindre kända termen "kulturmarxism" egentligen är ett bättre namn än "politisk korrekthet" eftersom den tydligt signalerar att det rör sig om en ideologi, men beklagar att det "hör till de förbjudna orden i svensk politisk debatt". Beviset för att ordet är förbjudet är att det inte förekommer i Nationalencyklopedin samt att Wikipedia knyter begreppet till Breivik, vilket innebär att "den som använder begreppet kulturmarxism är i färd med att begå politisk harakiri". Även om Arnstberg har rätt i att begreppet "kulturmarxism" inte är Breiviks påhitt utan härstammar från amerikanen William S. Lind, var det, som påvisats ovan, Breiviks manifest som gjorde att begreppet fick genomslag i Sverige, och som vi sett har ledande Sverigedemokrater kunnat bruka begreppet utan att riskera sin politiska karriär och många gånger utan att över huvud ifrågasättas. Tvärtemot vad Arnstberg säger tycks det vara i princip riskfritt att sprida konspirationsteorier om kulturmarxistisk indoktrinering.²⁷

Liksom de flesta andra högerextremister menar Arnstberg att kulturmarxismens mål är "att förstöra den västliga kulturen och vår civilisation".²⁸ Bland dem som ligger bakom detta projekt framhåller Arnstberg släkterna Rothschild och Rockefeller, den ungersk-judiske finansmannen George Soros samt de liberala politikerna Cecilia Malmström och Birgitta Ohlsson.²⁹ Att liberaler och några av världens mäktigaste finansmän och kapitalister skulle identifiera sig med ett begrepp som innehåller ordet "marxist" faller på sin egen orimlighet.³⁰ Vi måste dock påminna oss om att konflikten inte gäller den fördelningspolitiska höger-vänster-skalan, utan kulturella värderingar, varför "kulturmarxism" inte har med socioekonomiska frågor att göra.

Trots att "kulturmarxism" är ett uppenbart pejorativt begrepp kan Arnstberg, till synes utan att inse ironin, skriva:

Vi som intresserar oss för kulturmarxismen definieras givetvis som högerextrema, alldeles oavsett hur vi uppfattar oss själva. Som vanligt är vänsterpolitiska debattörer mer intresserade av att klistra etiketter på sina politiska motståndare än att diskutera sakfrågor.³¹

Förutom att spridas genom ledande Sverigedemokratiska politiker och fristående högerradikala debattörer har konspirationsteorin om kulturmarxism vunnit stort gehör hos den svenska alternativhögern och den närliggande identitära rörelsen. På Metapedia, den identitära motsvarigheten till Wikipedia, sägs att kulturmarxismen flyttar marxismens fokus från den ekonomiska sfären till kultur, värderingar, normer och maktförhållanden utifrån sexualitet, kön, religion och etnicitet. Även här kopplas kulturmarxism samman med politisk korrekthet, feminism, HBTQ, mångkulturalism och ateism. Kulturmarxismen beskrivs som en ”överideologi” och dess metod som ”metapolitisk”, med vilket menas att den syftar till att påverka kulturen och den samhälleliga opinionen snarare än att verka parlamentariskt. Detta är också den identitära rörelsens politiska metod.³² Mot denna bakgrund ska vi förstå det återkommande talet om kulturkrig.

Vi finner även föreställningar om kulturmarxismens hegemoni hos den identitära rörelsens tankesmedja Motpol, som drivs av Daniel Friberg, före detta medlem i Svenska motståndsrörelsen. På Motpols sajt publicerade Joakim ”Oskorei” Andersen kort efter Breiviks attentat en ”ideologianalys” som snarast är en sammanfattning av manifestet. Andersen noterar att Breiviks kamp är en kulturkamp och framhåller (med rätta) likheten med idéer som finns inom den kontrajihadistiska rörelsen, på sajterna Politiskt Inkorrekt och Gates of Vienna och hos personer som Richard Spencer, Fjordman och Bat Ye’or. ”De flesta torde inse att detta inte gör dem medskyldiga till Breiviks dåd”, menar dock Andersen. Han sympatiserar uppenbarligen själv med Breiviks fiendebild och skriver att kulturmarxister ”under decennier genomfört det ultimata förräderiet, genom att öppna Europas gränser för den existentiella fienden, det fascistoida islam”. Liksom Breivik anser Oskorei att det pågår en islamisering av det europeiska samhället och förordar deportering av muslimer.³³

Även Joakim Fredriksson skrev på Motpol, bara veckor efter Breiviks dåd, att ”Vänstern har försökt exploatera tragedin för att tysta kritiker, något vi naturligtvis inte har något skäl att acceptera”. Han menar att kulturmarxismen har ”blivit ett paradigm som dominerar samtliga partier, utom Sverigedemokraterna”. Vidare hänvisar

Fredriksson till amerikanen Patrick Buchanans *The Death of the West* (2002), som härleder kulturmarxismen till Frankfurtskolans företrädare Max Horkheimer, Herbert Marcuse och Theodor Adorno, och särskilt den sistnämndes idé om ”den auktoritära personligheten”:

Genom att använda sin ”kritiska teori” på den etablerade kulturen lade de grunden för en rekonstruerad marxistisk revolution. I den nya formuleringen var socialisterna inte längre fokuserade på ekonomisk exploatering utan på fördomar och deras till synes respektabla bärare. Om fördomarnas bärare inte avlägsnades från makten så skulle den dominerande klassen alstra etniskt motiverat hat, antisemitism, kvinnohat och homofobi. Därför behövdes en ny politisk klass med de rätta värderingarna. Med revolten på 60-talet blev de bönhörda.³⁴

Mot slutet av 2017 publicerade Motpol en serie i tre delar om ”Den kulturmarxistiska revolutionen”, som beskrevs som den mest omdanande av alla kulturrevolutioner, trots att den sägs ha skett relativt omärkbart. Med Wikipedia och Breitbart News som enda källor tecknas en historieskrivning som sträcker sig över ett sekel och karakteriseras av godtyckliga hopp i tid och rum. Kulturmarxismen sägs härstamma från Antonio Gramsci, Rudi Dutschke, Saul Alinsky och Frankfurtskolan. Ett förvånande och sannolikt felaktigt påstående är att Georg Lukács myntade begreppet ”normkritik”. Över huvud haltar begreppsanalysen. ”Kulturmarxism”, ”kritisk teori”, ”politisk korrekthet”, ”normkritik” och ”den långa marschen genom institutionerna” används vid sidan av varandra utan att några distinktioner görs eller någon hänsyn till begreppens historia tas. Varken kopplingarna mellan dessa personer eller deras kulturella påverkan beläggs. Skribenten konstaterar dock: ”Det gemensamma för alla de kulturmarxistiska teorierna är en fientlighet mot allt som är traditionellt västerländskt, oavsett vad det handlar om.” Som exempel på den kulturmarxistiska kampens ”degenererade uttrycksformer” nämns prideparader och ”menskap”.³⁵ Hur dessa nutida fenomen är kopplade till nämnda syndabockar, som alla varit döda i minst fyrtio år, förblir osagt.

Historiebruk och amerikanska influenser

Sverigedemokraterna, den alternativa högern och den identitära rörelsen samt skribenter i exempelvis *Nya Tider* delar alltså idén att Sverige underkastat sig en ideologi vid namn ”kulturmarxism” som i hemlighet drivits igenom av etablissemangen och numera omfamnas av i princip alla människor inom kultur- och myndighetssektorn, utbildningsväsendet, massmedierna och partipolitiken. Bara inom högerradikala rörelser finns de goda krafter som genomskådat sammansvärningen och ska rädda det svenska, och i förlängningen västerländska, samhället från den onda elit som av oklara skäl är i färd med att avskaffa det samhälle där de själva besitter makten med hjälp av en salig blandning av global kapitalism och auktoritär socialism, massinvandring och mångkultur, feminism och queerteori.

Detta är en konspirationsteori. Som sociologen Göran Dahl framhåller är konspiracism grundad i ”fiendebildstänkande”, ett centralt inslag i samtida högerradikalism, och som journalisten Kent Werne visat har konspiracism blivit alltmer utbredd sedan millennieskiftet på grund av internet och sociala medier.³⁶ Högerradikala krafter har varit särskilt framgångsrika i att utnyttja internet för sina syften, och de senaste årens ökade antal högerextrema våldsdåd har ofta föranletts av att gärningsmännen varit aktiva i högerradikala digitala miljöer, där deras polariserade världsbild formats och där de många gånger förklarat intentionerna med sitt dåd. Anders Behring Breiviks terrordåd är det mest extrema exemplet i en lång lista, som i Sverige inkluderar Peter Mangs skjutningar i Malmö 2009–2010 och Anton Lundin Petterssons skolattack i Trollhättan 2015. När folkvalda politiker använder krigsmetaforer och talar om den västerländska civilisationens kollaps spår det på den polariserade världsbilden och kan anses legitimera högerextrema våldsstrategier.³⁷

Bortsett från föreställningen att kulturmarxismen omfamnas av hela samhällseliten och anses hota nationen är det intressant att ta fasta på de historiska förklaringar som ges till fenomenet och de enskilda personer som sägs ha formulerat den kulturmarxistiska ideologin.

Bland *the usual suspects* finner vi Georg Lukács (1885–1971), Antonio Gramsci (1891–1937), Frankfurtskolan – främst Theodor Adorno (1903–1969) och Herbert Marcuse (1898–1979) – den tyske studentaktivisten Rudi Dutschke (1940–1979) samt Saul Alinsky (1909–1972), som ska ha populariserat kulturmarxismen genom boken *Rules for Radicals*. De tre sistnämnda är intimt förknippade med 1968-vänstern, och som vi sett har detta mytiskt laddade år en framträdande roll i högerradikalismens historieskrivning. I detta narrativ inkluderas också ”postmodernismen”, men det sägs sällan vilka specifika tänkare eller idéer som avses. Inte heller förklaras dessa personers inbördes relationer, och när någon försöker blir det ofta fel, som när Andrew Breitbart hävdade att Frankfurtskolan kom till USA under 1940-talet (ett decennium för sent) och att Gramsci var en av dess medlemmar (det var han inte).³⁸ Den påverkan dessa, i många fall ganska svårtillgängliga, politiska teoretiker påstås ha haft beläggs inte, utan deras enorma inflytande över det västerländska samhället utgör ett förgivettagande.

Som i många konspirationsteorier finns korn av sanning och enskilda korrekta fakta även i föreställningen om den kulturmarxistiska konspirationen. Det stämmer exempelvis att Gramsci manade vänstern att slåss för kulturell hegemoni, eftersom han, i motsats till Marx, ansåg att kulturen formar politiken snarare än tvärtom. Detta är en idé som delas av många samtida högerradikaler. Exempelvis har SD:s Mattias Karlsson ofta, men utan att nämna upphovsmannen, citerat Andrew Breitbarts slogan ”Politiken ligger nedströms från kulturen”.³⁹ Som vi sett beskriver den identitära rörelsen både sin egen och kulturmarxismens metod som ”metapolitisk”, det vill säga att politiken utspelas främst utanför parlamentet, i frågor om kultur, identitet, värderingar och normer. Som fastslogs inledningsvis är det på just den kulturella arenan och inom värderingsfrågor som vi sett en ökande polarisering. Därav det ofta förekommande talet om ”kulturkrig”.

Det stämmer också att Frankfurtskolan var marxistisk och att många av dess företrädare intresserade sig för kultur och kulturindustrin.

Men att de skulle ha konspirerat med familjen Rockefeller för att genom rockmusik och annan populärkultur manipulera efterkrigs-generationen tillhör de mer häpnadsväckande påståenden man kan stöta på gällande Frankfurtskolan.⁴⁰ Andra problem med narrativet är homogeniseringen av Frankfurtskolan, som bestod av en mängd individer och har fortlevt i senare generationer, som i vissa avseenden har kritiserat exempelvis Adorno och Marcuse – och de två var inte heller alltid överens, exempelvis hade de olika syn på studentrevolten 1968. Som idéhistorikern Martin Jay framhåller kritiserades också Frankfurtskolan av den nya vänstern för att privilegiera teoretiska diskussioner framför konkret politisk handling.⁴¹

Märkligt är för övrigt att den nya vänstern knappt figurerar i det högerradikala narrativet om kulturmarxismen – där kan man trots allt, även bland svenska företrädare, finna explicita referenser till Gramsci och Marcuse och en uttalad vilja att lägga mer av den politiska kampen på den kulturella arenan.⁴² Frånvaron av den nya vänstern i narrativet är särskilt anmärkningsvärd med tanke på att högerradikaler som omfamnar den kulturmarxistiska konspirationsteorin ofta återoppar Alain de Benoist och den franska nya högern (*la nouvelle droite*) – som var en reaktion på just den nya vänstern – som inspirationskällor. Inte heller spelar de folkrörelser som fick stort genomslag på 1960- och 1970-talet – världsmedborgarrörelsen, miljörorelsen, fredsrörelsen och kvinnorörelsen – någon framträdande roll i högerradikalismens berättelse om kulturmarxismens hegemoni, trots att dessa rimligen måste ha haft större kulturellt inflytande än ett fåtal ganska svårbegripliga kontinentaleuropeiska politiska teoretiker. I det högerradikala narrativet försvinner alla nyanser och försök att belägga olika ”vänsteridéers” spridning. Målet är polarisering genom demonisering av den påstådda eliten för att framställa högerradikalismen som en försvarare av nationen och folket. Avsikten är att frammana ett ”vi mot dom”.

Även om det var Breiviks dåd som gjorde att den kulturmarxistiska konspirationsteorin spred sig i Sverige, så är han inte dess upphovsman. Idén går att härleda till 1990-talets USA och de paleokonservativa debattörerna Patrick Buchanan (f. 1938), William S. Lind (f. 1947) och

Paul M. Weyrich (1943–2008), varav de två senare var ledande figurer i Free Congress Foundation. Dessa var i sin tur influerade av den mer perifera högerradikala konspirationsteoretikern Lyndon LaRouche (1922–2019) och av den essä av Michael Minnicino som först kopplade Frankfurtskolan till politisk korrekthet (men däremot inte nämnde kulturmarxism).⁴³ Samma år som essän publicerades, 1992, talade Buchanan om ”a war for the soul of America” på Republikanernas nationella konvent samtidigt som han ondgjorde sig över högerens internationalism och slog fast att vänstern dessvärre vunnit slaget om kulturen.⁴⁴ Buchanans *The Death of the West* (2002) har varit mycket inflytelserik. Även Weyrich ansåg att det inte spelade någon roll att högern vunnit slaget om ekonomin eftersom de förlorat det överordnade slaget om kulturen. Det förklarade han 1999 i ett brev till anhängarna av Free Congress Foundation, där han också lyfte fram Marcuse och Frankfurtskolan som de främsta ideologiska fienderna på grund av deras politiska korrekthet och kulturmarxism som påstods leda till civilisationskollaps.⁴⁵ Weyrich gav Lind i uppdrag att utveckla dessa teorier, vilket resulterade i antologin *Political Correctness. A Short History of an Ideology* (2004).

Som vi sett ovan nämns dessa paleokonservativa influenser exempelvis på Motpol och av Arnstberg. Därtill förekommer de i Breiviks manifest, som inleds med ett plagiat från Linds kapitel ”Political Correctness is Cultural Marxism” i nämnda antologi. Att Motpols serie om kulturmarxismen använde Breitbart News som källa är också signifikant mot bakgrund av att, som Morgan Finnsjö påpekar, det var där konspirationsteorin presenterades för en bredare publik.⁴⁶ Andrew Breitbart drev Breitbart News tillsammans med Steve Bannon, som tog över efter Breitbarts död 2012. Bannon ledde sedermera Donald Trumps presidentkampanj och var under en tid dennes chefsstrateg. Så tog sig konspirationsteorin om kulturmarxismen hela vägen in i Vita huset.

Free Congress Foundation var traditionellt konservativa kristna och exempelvis porrmotståndare, men det är knappast fallet med den högerradikalism som under 2000-talet spridits genom internet. Forumen 4chan och 8kun har, som Angela Nagle framhåller, mer

gemensamt med den motkultur och de subkulturer som generellt varit förknippade med vänstern än med traditionell konservatism. De estetiska ideal som ofta sprids genom memes bygger på grov humor, ironi, gränsöverskridande, subversivitet, frigörelse och motstånd mot censur och ett uppfattat etablissemang. Idén är att allt är tillåtet och det råder en amoralisk rebelliskhet, och dyrkan av filmer från millennieskiftet som *The Matrix*, *Fight Club* och *American Psycho* (alla efter litterära förlagor) samexisterar med rasism, misogyni, anime och mängder av pornografiskt material.. Kristen kulturkonservatism och försvar av traditionell bildning är i regel frånvarande. Denna likhet mellan alternativhögerens estetiska ideal med föregående decenniers motkultur har uppmärksammats av *alt-right*-rörelsens upphovsman, Richard Spencer, men sällan av vänstern. Angela Nagle är ett undantag:

The rise of ... Trump and the alt-right are not evidence of the return of conservatism, but instead of the absolute hegemony of the culture of non-conformism, self-expression, transgression and irreverence for its own sake – an aesthetic that suits those who believe in nothing but the liberation of the individual and the id, whether they're on the left or the right. The principle-free idea of counterculture did not go away; it has just become the style of the new right.⁴⁷

Den nya nationalistisk-populistiska högerens motkulturella uttrycksformer är vad som gör den till den *alternativa* högern, i kontrast till den traditionellt konservativa högern, som ofta häcklas med begreppet *cuckservative* efter engelskans ord för ”hanrej” (*cuckold*). Det är viktigt att framhålla eftersom det ”vi och dom” som upprättas genom affektiv polarisering tenderar att utesluta nyanser. Givetvis finns det en mångfald av olika, ibland motsatta, idéer och ideal inom höger-radikalismen, liksom inom vänsterradikalismen, och givetvis förekommer det ideologiska och estetiska överlappningar mellan dessa till synes motsatta rörelser. Men demoniseringen av och aversionen mot meningsmotståndare tenderar att omöjliggöra både självkritik och all form av identifikation med den andra gruppen.

Historia som polariseringens motkraft

Att bemöta ideologiskt historiebruk och rena konspirationsteorier är en nödvändighet för dagens historiker, eftersom dessa strategier blivit allt vanligare och viktigare redskap för dem som driver på den ökande affektiva politiska polariseringen och därmed skadar demokratin. En central strategi bland 2000-talets högerradikaler har varit att genom demonisering av sina meningsmotståndare etablera en populistisk fiendebild som ställer folket eller nationen ("vi") mot ett kulturmarxistiskt etablissemanget ("dom"). Denna fiendebild grundas i en misstro mot samhället och dess institutioner och ett missnöje med de etablerade politiska partierna.

Ofta har begreppet "kulturmarxism" använts för att beskriva en samhällselit bestående av media, de etablerade partierna, utbildningsväsendet och kultursektorn. Dessa påstås förespråka global kapitalism, socialism, multikulturalism och feminism och ha som mål att orsaka nationalstatens och den västerländska civilisationens undergång. Mot detta hot framställer sig den nya populistisk-nationalistiska högern som civilisationens försvarare. Med tanke på att föreställningen om kulturmarxismens dominans drev Anders Behring Breivik till att utföra ett av 2000-talets värsta terrordåd bör vi ställa andra personer som ger uttryck för liknande världsbild till svar. Även om de flesta högerradikaler givetvis tar avstånd från Breiviks våldsmetoder måste man ändå fråga sig om de delar hans analys och fiendebild. Om inte, varför använder de hans politiska vokabulär?

Kulturmarxismens hegemoni påstås ha uppkommit genom en diskret genomförd revolution, vars grund lades efter första världskriget men vars verkliga genomslag kom med studentrevolterna 1968. Strategin – som också är den strategi som omfamnas av högerradikalerna själva – sägs ha varit att flytta fokus för den politiska kampen från parlamentet för att i stället ägna sig åt metapolitisk kulturkamp och frågor om identitet, värderingar och normer. Antonio Gramsci, Georg Lukács, Theodor Adorno, Herbert Marcuse, Rudi Dutschke och Saul Alinsky beskrivs som hjärnorna bakom strategin. Men de

eventuella kopplingarna mellan dessa figurer och deras idéers innehåll ges ingen djupare analys eller presentation. Deras huvudsakliga funktion är syndabockens. Detta konspiratoriska narrativ och ideologiska historiebruk har svenska högerradikaler kopierat från amerikanska paleokonservativa som Lind, Buchanan och Weyrich (ofta i den mer lättillgängliga förpackning som tillhandahålls av Breitbart News). Här överförs en amerikansk förklaringsmodell direkt på Sverige utan hänsyn till historiska och kulturella skillnader.

Det högerradikala historiebruket som granskats i denna essä väcker frågor som förtjänar att undersökas vidare. Dels vore en grundläggande idéhistorisk studie av Lind, Buchanan, Weyrich, Free Congress Foundation och möjligen andra personer och organisationer i samma nätverk välkommen, med tanke på att det var i den miljön som den inflytelserika föreställningen om kulturmarxismen uppstod. Därtill vore det belysande att undersöka vilket inflytande och vilken spridning Gramsci, Lukács, Frankfurtskolan, Dutschke och Alinsky faktiskt har haft i Sverige och i vilken utsträckning de faktiskt har influerat varandra. Det skulle kunna bidra till ett aningen mer nyanserat ”kulturkrig” och ett mer konstruktivt debattklimat.

Noter

- 1 Min sökning på ”polariser*” (asterisken syftar till att inkludera alternativa ändelser) i Mediearkivet (enbart svenskt material) gav 331 träffar år 2000, 1 194 träffar 2005, 2 920 träffar 2010, 7 486 träffar 2015 och 15 054 träffar 2020. Det ska sägas att siffrorna inte är hundra procentigt pålitliga eftersom samma artikel ibland publiceras i flera tidningar och att det händer att en och samma artikel i en viss tidning genererar flera resultat. Samma reservation gäller även kommande hänvisningar till statistik från Mediearkivet. Mediearkivet, <https://www.retrievergroup.com/sv/product-mediarkivet> (hämtad 2022-01-24).
- 2 *Dagens Nyheter* ledarredaktion, ”De som gjorde 10-talet till det destruktiva decenniet”, *Dagens Nyheter* 2019-12-31; Mats Knutsson, ”Splittringen i svensk politik visar inga tecken på att avta under 2020”, SVT 2020-01-01 [uppdaterad 2020-01-09], <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/splittringen-och-polariseringen-visar-inga-tecken-pa-att-avta-snarare-tvartom> (hämtad 2022-01-25); Lisa Irenius, ”Förakt är förödande – vi måste kunna möta oliktänkande”, *Svenska Dagbladet*, 2019-05-31.
- 3 Pitrim A. Sorokin menar att kriser kan leda till ökad polarisering genom att de synliggör underliggande kulturella motsättningar, inte minst vad gäller värderingar.

- Han framhåller dock att ökad polarisering enbart är en av flera potentiella effekter av en kris. En annan är ökad altruism. Som samtida exempel kan nämnas att flyktingkrisen 2015 ledde både till grundandet av Refugees Welcome och till ökat stöd för flyktingkritiska eller till och med rasistiska partier och organisationer. Pitrim A. Sorokin, "Polarization in Frustration and Crises", *Archiv für Rechts- und Sozialphilosophie*, vol. 39, nr 2 (1951), s. 156, 160–162.
- 4 Henrik Oscarsson, Torbjörn Bergman, Annika Bergström & Johan Hellström, *Polarisering i Sverige*, Demokratirådets rapport 2021 (Stockholm: SNS Förlag, 2021), s. 12, 14–15, 104. Författarna preciserar att de talar om politisk polarisering, det vill säga "sådan samhällelig polarisering som tar sig uttryck i olikheter i politiska åsikter, värderingar och beteende hos politikens främsta huvudaktörer: partier, medier och medborgare". *Ibid.*, s. 19. Med "den kulturella värderingsdimensionen" avses den typ av frågor som numera placeras på (den kritiserade) "GAL-TAN-skalan", där GAL står för "grön, alternativ, libertär" och TAN för "traditionell, auktoritär, nationalistisk". *Ibid.*, s. 26.
 - 5 Murat Somer & Jennifer McCoy, "Transformations through Polarizations and Global Threats to Democracy", *Annals, AAPSS*, 681 januari (2019), s. 8–22; Jennifer McCoy, Tahmina Rahman och Murat Somer, "Polarization and the Global Crisis of Democracy: Common Patterns, Dynamics, and Pernicious Consequences for Democratic Polities", *American Behavioral Scientist*, vol. 62, nr 1 (2018), s. 16–42.
 - 6 Angela Nagle, som själv kallar sig feminist och vänster men är kritisk till hur denna typ av kultur spritt sig på amerikanska campus och via plattformen Tumblr, skildrar detta i *Kill all Normies: The Online Culture Wars from Tumblr and 4chan to the Alt-right and Trump* (Winchester, UK: Zero Books, 2017), s. 68–85.
 - 7 Att sociala medier lett till unika politiska problem för vilka historiska paralleller riskerar att bli vilseledande betonas exempelvis i Shoshana Zuboffs uppmärksammade *Övervakningskapitalismen: vid maktens nya frontlinjer* (Stockholm: Ordfront, 2021).
 - 8 Dessa och flera andra exempel på hur internet och sociala medier under 2010-talet använts i konflikter och för att spä på negativ politisk polarisering, men inte enbart affektiv sådan, presenteras av Martin Gelin och Karin Pettersson, *Internet är trågt: Silicon Valley och demokratins kris* (Stockholm: Natur & Kultur, 2018).
 - 9 Det finns en tendens att använda "alternativmedia" som en beteckning på sajter med en högerpolitisk profil, utan att notera den stora skillnaden mellan högerextrema hatsajter och exempelvis *Nya Tider*, som erhåller mediestöd, och Nyheter Idag, som producerar eget nyhetsmaterial, har en ansvarig utgivare och är ansluten till det pressetiska systemet. En typisk högerextrem hatsajt var Politiskt Inkorrekt, som lades ner 2011 för att ersättas av Avpixlat, som i sin tur lades ner för att ersättas av Samhällsnytt 2017. Detta fall är ett exempel på hur en hatsajt transformerats till att alltmer likna ett alternativmedium. Gränsen kan vara oskarp.
 - 10 Att internet är centralt för det pågående kulturkriget och högerextremismens snabba tillväxt de senaste åren visas av Jonathan Lundberg, *Sverigevännen: ett reportage om det svenska nätkriget* (Stockholm: Piratförlaget, 2019). För en amerikansk parallell, se Nagle, *Kill all Normies*.
 - 11 Att framväxten av nationalistisk-populistiska partier under 2000-talet varit central för den ökande affektiva polariseringen inom den kulturella värderingsdimensionen påpekas även i Oscarsson et al., *Polarisering i Sverige*, s. 173. Med populism

- avses här strategin att framställa sig som en företrädare för folket gentemot en elit eller ett etablissemang.
- 12 Den avhoppade idéhistoriadoktoranden och Trumpsupportern Richard Spencer startade *alternativeright.com* 2010. 2017 lanserades Nordisk alternativhöger. I Sverige är den kanske viktigaste plattformen för dessa idéer den identitära tankesmedjan Motpol, lanserad 2006. Det parti som står närmast alternativhögerens idéer är Alternativ för Sverige, bildat 2018 av före detta medlemmar i Sverigedemokraterna. Alternativhögern och den identitära rörelsen är i många avseenden allierade och ofta svårskiljbara. I båda fallen hämtas inspiration från den franska Nya högern och tankesmedjan *Groupement de recherche et d'études pour la civilisation européenne* (GRECE) grundad 1968 av Alain de Benoist. Den identitära rörelsen är etnopluralistisk, med vilket menas att den anser att etniska folkslag ska leva åtskilda från varandra. Liknande idéer återfinns bland alla högerradikaler i det att de tar avstånd från mångkultur.
 - 13 "Högerradikal" är menat som ett deskriptivt begrepp, till skillnad mot "högerextrem", som tenderar att uppfattas pejorativt. Det är dock inte ett begrepp de personer eller rörelser som diskuteras i denna essä tenderar att använda om sig själva. I en svensk kontext avser alltså "högerradikalism" eller *the far-right* åsikter till höger om Moderaterna och Kristdemokraterna. Jag följer i stort hur Göran Dahl använder begreppet. För en översikt av alternativhögern och den identitära rörelsen rekommenderas densammes *Folk och identitet: identitarismen och dess källor* (Göteborg: Bokförlaget Korpen, 2018).
 - 14 Anna Hedenmo, "Intervju med Mattias Karlsson", *Min sanning* (tv-program), SVT, 2021-01-10, <https://www.svtplay.se>; Anna Hedenmo, "Jag har noll intresse av att uppfostra tv-publiken", *Expressen*, 2021-01-14, <https://www.expressen.se/kultur/jag-har-noll-intresse-av-att-uppfostra-tv-publiken> (hämtad 2022-01-28).
 - 15 Citerat från Fanny Renman och Claes Elfström, "SD-topp möter skarp kritik efter Facebookinlägg", SVT, 2018-09-12 [uppdaterad 2019-09-13], <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/sd-topps-inlagg-pa-sociala-medier-moter-stark-kritik> (hämtad 2022-01-25). Se även, Lundberg, *Sverigevännen*, s. 45.
 - 16 Sökningen inkluderar enbart svenskt material: tryckt press, webbpubliceringar och ett fåtal träffar för radio och tv. Mediearkivet, <https://www.retrievergroup.com/sv/product-mediarkivet> (hämtad 2022-01-24).
 - 17 Manifestets titel anspelar på att det 2083 är 400 år sedan den osmanska armén besegrades vid slaget om Wien. Anders Behring Breivik, *2083 – A European Declaration of Independence* (2011), <https://info.publicintelligence.net/AndersBehring-BreivikManifesto.pdf> (hämtad 2022-01-28). Till manifestet lanserade Breivik också en video, *Knights Templar 2083 Movie Trailer*. Även där ligger mycket fokus på hotet från kulturmarxismen.
 - 18 Kent Werne, *Allt är en konspiration: En resa genom underlandet* (Stockholm: Ordfront, 2019), s. 261–277.
 - 19 För utdrag från Breiviks försvarstal under rättegången, se "Försvarstalet", *Svenska Dagbladet*, 2012-04-18.
 - 20 Adam Svensson, "Åsne Sejerstad: 'Extrema ideologier måste konfronteras'", *Dagens Nyheter*, 2018-11-06. Den mest omfattande studien av Breivik är Seierstads *En av oss: en berättelse om Norge* (Stockholm: Bonnier, 2013).

- 21 Annika Hamrud, "Man kan inte ha respekt för en lag där det är okej att kalla svenskar idioter", *Dagens Nyheter*, 2011-12-05; Lundberg, "Kapitel 8: Avpixlat blir en del av den sunda, sverigedemokratiska nätrörelsen", *Sverigevännen*.
- 22 Dick Erixon, "Mattias Karlsson avslöjar: Ny tankesmedja startar på måndag – eller i vår", *Samtiden*, 2019-10-29, <https://samtiden.nu/2019/10/mattias-karlsson-avslor-jar-ny-tankesmedja-startar-pa-mandag-eller-i-var> (hämtad 2022-01-31); Chang Frick, "Ekeröth rasande på Historiska Museet", *Nyheter Idag*, 2014-06-03, <https://nyheteridag.se/ekeroth-rasande-pa-historiska-museet> (hämtad 2022-01-31); Anna Ekström, "SDU är bara ovanligt frispråkiga", *Expressen GT* 2013-07-06; Lova Ols-son, "Hen sitter allt mer säkert", *Svenska Dagbladet*, 2013-04-08; Björn Söder, "Fler barn skulle få chans att leva", *Kristianstadsbladet* 2008-12-04; Sam Sundberg, "Nya extremhögern – fascism för sköna snubbar?", *Svenska Dagbladet*, 2017-11-05; Fred-rik Samuelsson, "Borlänge-nazist tar plats i fullmäktige", *Expressen*, 2017-08-23.
- 23 Erik Almqvist, "Ungern: gammal nation – modernt nationsbygge", *Nya Tider*, 2017-02-23, <https://www.nyatider.nu/ungern-gammal-nation-modernt-nationsbyg-ge> (hämtad 2020-01-05).
- 24 Dan Ahlmark, "En motreaktion på kulturmarxismen kommer", *Nya Tider*, 2019-09-12, <https://www.nyatider.nu/en-motreaktion-pa-kulturmarxismen-kommer> (hämtad 2020-01-05).
- 25 Dan Ahlmark, "Varför postmodernismen har fel i det mesta – Del 1", *Nya Dagbla-det*, 2021-07-26, <https://nyadagbladet.se/kronikor/varfor-postmodernismen-har-fel-i-det-mesta> (hämtad 2020-01-28).
- 26 Medan exempelvis Breivik ser judendomen som en allierad i kampen mot islam är antisemitismen genomgående hos Arnstberg, som beklagar sig över att för väns-terpolitiska debattörer "är tanken att Hollywood, universiteten och betydande kulturella institutioner härbärgerar ett judiskt idékomplex, som undergräver och förstör den kristna civilisationen, inte ens värd att argumentera emot". Karl-Olov Arnstberg, *PK-samhället* (Stockholm: Debattförlaget, 2017), s. 317. Här finns en parallell till 1930-talets föreställning om judebolsjevism.
- 27 *Ibid.*, s. 316–320. Det enda exempel jag hittat på att en politiker råkat illa ut efter att ha attackerat kulturmarxismen är en kommunpolitiker från Liberalerna som 2017 uppmärksammades av *Sydsvenskan* för att på sin blogg ha drivit en kamp mot politisk korrekthet, kulturmarxism, mångkulturalism och public service. Han kritiserar just för att uttrycka sig i termer som vanligtvis återfinns bland högerradi-kaler. Magnus Arvidsson, "Politiker går emot partiet", *Sydsvenskan* 2017-07-26.
- 28 Arnstberg, *PK-samhället*, s. 322.
- 29 *Ibid.*, s. 364, 367, 371–373.
- 30 Att socialismen och kapitalismen i själva verket har en gemensam global agenda som i hemlighet drivs av en elit är ett centralt inslag i de överlappande konspira-tionsteorierna gällande den nya världsordningen (New World Order/NWO), Illu-minati och Bilderberggruppen, som spritts till en miljonpublik av konspirations-teoretiker som David Estulin och Alex Jones, se Werne, *Allt är en konspiration*, s. 20–21.
- 31 Arnstberg, *PK-samhället*, s. 317.
- 32 Metapedia, "Kulturmarxism", <https://sv.metapedia.org/wiki/Kulturmarxism> (häm-tad 2022-01-27). Att sidan heter just Metapedia har alltså att göra med att den ägnar sig åt metapolitik.

- 33 Joakim Andersen, "2083 – en ideologianalys", *Motpol*, 2011-07-28, <https://motpol.nu/oskorei/2011/07/28/2083-en-ideologianalys> (hämtad 2020-01-06); Joakim Andersen, "2083 – en ideologianalys, del 2", *Motpol*, 2011-07-29, <https://motpol.nu/oskorei/2011/07/29/2083-en-ideologianalys-del-ii> (hämtad 2020-01-06).
- 34 Joakim Fredriksson, "Kulturmarxism och amerikanisering", *Motpol*, 2011-08-04, <https://motpol.nu/gudomligkomedi/2011/08/04/kulturmarxism-och-amerikanisering> (hämtad 2020-01-07).
- 35 Gästskribent, "Den kulturmarxistiska revolutionen – del 1", *Motpol*, 2017-10-09, <https://motpol.nu/gastkronikor/2017/10/09/den-kulturmarxistiska-revolutionen-del-1> (hämtad 2020-01-14); Gästskribent, "Den kulturmarxistiska revolutionen – del 2", *Motpol*, 2017-10-16, <https://motpol.nu/gastkronikor/2017/10/16/den-kulturmarxistiska-revolutionen-del-2> (hämtad 2020-01-14); Gästskribent, "Den kulturmarxistiska revolutionen – del 3", *Motpol*, 2017-10-24, <https://motpol.nu/gastkronikor/2017/10/24/den-kulturmarxistiska-revolutionen-del-3> (hämtad 2020-01-14). Det framgår att den anonyma gästskribenten driver bloggen The Swedish Paleocon, som syftar till att "förmedla Pat Buchanans budskap till en svensk publik".
- 36 Dahl, *Folk och identitet*, s. 153–184, 229; Werne, *Allt är en konspiration*, s. 357.
- 37 Anton Lundin Pettersson följde Motpol och flera alternativhögerprofiler, idoliserade Breivik och stödde Sverigedemokraterna Om detta fall, se Mattias Gardell, "Mördande propaganda", *Aftonbladet*, 2016-10-22. Om sambandet mellan grövre språkbruk, till exempel avhumanisering av vissa etniska grupper, och högerextremt våld, se Totalförsvarets forskningsinstituts rapport av Lisa Kaati et al., *Digitalt slagfält: En studie av radikalnationalistiska digitala miljöer* (oktober 2019).
- 38 "Andrew Breitbart on the Frankfurt School of Cultural Marxism (Jun 14, 2011)", <https://www.youtube.com/watch?v=mWgkYv-JOGA> (hämtad 2020-01-28).
- 39 Se Dick Erixons intervju med Mattias Karlsson, "Vänsterns kulturrevolution måste utmanas – annars kommer Sverige att dö", *Samtiden* 2021-07-04, <https://samtiden.nu/2021/07/vansterns-kulturrevolution-maste-utmanas-annars-kommer-sverige-att-do> (hämtad 2021-01-28).
- 40 Martin Jay, "Dialectics of Counter-Enlightenment: The Frankfurt School as Scapegoat of the Lunatic Fringe", i *Splinters in Your Eye: Frankfurt School Provocations* (London/New York: Verso, 2020), s. 153. För fler exempel på de mest vulgära höger-radikala föreställningarna om Frankfurtskolan som cirkulerar på internet, se *ibid.*, s. 157.
- 41 *Ibid.*, s. 166.
- 42 Detta betonas exempelvis i Göran Therborn et al., *En ny vänster: en debattbok* (Stockholm: Rabén & Sjögren, 1966).
- 43 Michael Minnicino, "New Dark Age: The Frankfurt School and 'Political Correctness'", *Fidelio*, vol. 1, nr 1 (1992), https://archive.schillerinstitute.com/fidelio_archive/1992/fidvo1no1-1992Wi/fidvo1no1-1992Wi_004-the_new_dark_age_the_frankfurt_s.pdf (hämtad 2022-01-31).
- 44 Nagle, *Kill all Normies*, s. 54–55. Paleokonservatismen är en nationalistisk konservatism, i kontrast till den internationellt sinnade neokonservatismen.
- 45 Paul M. Weyrich, "Letter to Conservatives", <https://web.archive.org/web/20000411172504/http://www.nationalcenter.org/Weyrich299.html> (hämtad 2022-01-15). Det genomslag dessa idéer fick tycks ha berott mycket på Weyrichs framgångsrika

- nätverkande och hans stöd till grundandet av flera lobbyorganisationer och tanke-
smedjor, som Heritage Foundation och American Legislative Exchange Council.
Om detta, se Morgan Finnsjö, "Myten: Demonerna på universitetet", *Expo*, vol. 24,
nr 3 (2019), s. 24–31.
- 46 Finnsjö, "Myten: Demonerna på universitetet", s. 31.
- 47 Nagle, *Kill all Normies*, s. 67 samt kapitlet "The online politics of transgression",
s. 28–39.

Referenser

- Ahlmark, Dan, "En motreaktion på kulturmarxismen kommer", *Nya Tider*,
2019-09-12, <https://www.nyatider.nu/en-motreaktion-pa-kulturmarxismen-kommer> (hämtad 2020-01-05).
- Ahlmark, Dan, "Varför postmodernismen har fel i det mesta – Del 1", *Nya Dag-
bladet*, 2021-07-26, <https://nyadagbladet.se/kronikor/varfor-postmodernis-men-har-fel-i-det-mesta> (hämtad 2020-01-28).
- Almqvist, Erik, "Ungern: gammal nation – modernt nationsbygge", *Nya Tider*
2017-02-23, <https://www.nyatider.nu/ungern-gammal-nation-modernt-nations-bygge> (hämtad 2020-01-05).
- Andersen, Joakim, "2083 – en ideologianalys", *Motpol*, 2011-07-28, <https://motpol.nu/oskorei/2011/07/28/2083-en-ideologianalys> (hämtad 2020-01-06).
- Andersen, Joakim, "2083 – en ideologianalys, del 2", *Motpol*, 2011-07-29, <https://motpol.nu/oskorei/2011/07/29/2083-en-ideologianalys-del-ii> (hämtad 2020-01-06).
- "Andrew Breitbart on the Frankfurt School of Cultural Marxism (Jun 14, 2011)",
<https://www.youtube.com/watch?v=mWgkYv-JOGA> (hämtad 2020-01-28).
- Arnstberg, Karl-Olov, *PK-samhället* (Stockholm: Debattförlaget, 2017).
- Arvidsson, Magnus, "Politiker går emot partiet", *Sydsvenskan*, 2017-07-26.
- Behring Breivik, Anders, *2083 – A European Declaration of Independence* (2011),
<https://info.publicintelligence.net/AndersBehringBreivikManifesto.pdf>
(hämtad 2022-01-28).
- Dahl, Göran, *Folk och identitet: identitarismen och dess källor* (Göteborg: Bokförlaget Korpen, 2018).
- Dagens Nyheter*s ledarredaktion, "De som gjorde 10-talet till det destruktiva decenniet", *Dagens Nyheter*, 2019-12-31.
- "Den kulturmarxistiska revolutionen – del 1", *Motpol*, 2017-10-09, <https://motpol.nu/gastkronikor/2017/10/09/den-kulturmarxistiska-revolutionen-del-1>
(hämtad 2020-01-14).
- "Den kulturmarxistiska revolutionen – del 2", *Motpol*, 2017-10-16, <https://motpol.nu/gastkronikor/2017/10/16/den-kulturmarxistiska-revolutionen-del-2>
(hämtad 2020-01-14).
- "Den kulturmarxistiska revolutionen – del 3", *Motpol*, 2017-10-24, <https://motpol.nu/gastkronikor/2017/10/24/den-kulturmarxistiska-revolutionen-del-3> (hämtad 2020-01-14).
- Ekström, Anna, "SDU är bara ovanligt frispråkiga", *Expressen GT*, 2013-07-06.

- Erixon, Dick, "Mattias Karlsson avslöjar: Ny tankesmedja startar på måndag – eller i vår", *Samtiden* 2019-10-29, <https://samtiden.nu/2019/10/mattias-karlsson-av-slojar-ny-tankesmedja-startar-pa-mandag-eller-i-var> (hämtad 2022-01-31).
- Erixon, Dick, "Vänsterns kulturrevolution måste utmanas – annars kommer Sverige att dö", *Samtiden* 2021-07-04, <https://samtiden.nu/2021/07/vansterns-kulturrevolution-maste-utmanas-annars-kommer-sverige-att-do> (hämtad 2021-01-28).
- Finnsjö, Morgan, "Myten: Demonerna på universitetet", *Expo*, vol. 24, nr 3 (2019), s. 24–31.
- Fredriksson, Joakim, "Kulturmarxism och amerikanisering", *Motpol*, 2011-08-04, <https://motpol.nu/gudomligkomedi/2011/08/04/kulturmarxism-och-amerikanisering> (hämtad 2020-01-07).
- Frick, Chang, "Ekeröth rasande på Historiska Museet", *Nyheter Idag*, 2014-06-03, <https://nyheteridag.se/ekeroth-rasande-pa-historiska-museet> (hämtad 2022-01-31).
- "Försvårstalet", *Svenska Dagbladet*, 2012-04-18.
- Gardell, Mattias, "Mördande propaganda", *Aftonbladet*, 2016-10-22.
- Gelin, Martin & Pettersson, Karin, *Internet är trasigt: Silicon Valley och demokratis kris* (Stockholm: Natur & Kultur, 2018).
- Hamrud, Annika, "Man kan inte ha respekt för en lag där det är okej att kalla svenskar idioter", *Dagens Nyheter*, 2011-12-05.
- Hedenmo, Anna, "Intervju med Mattias Karlsson", *Min sanning* (tv-program), SVT, 2021-01-10, <https://www.svtplay.se>.
- Hedenmo, Anna, "Jag har noll intresse av att uppfostra tv-publiken", *Expressen* 2021-01-14, <https://www.expressen.se/kultur/jag-har-noll-intresse-av-att-uppfostra-tv-publiken> (hämtad 2022-01-28).
- Irenius, Lisa, "Förakt är förödande – vi måste kunna möta olikhetstänkande", *Svenska Dagbladet*, 2019-05-31.
- Jay, Martin, *Splinters in Your Eye: Frankfurt School Provocations* (London/New York: Verso, 2020).
- Kaati, Lisa, et al., *Digitalt slagfält: En studie av radikalnationalistiska digitala miljöer*, Totalförsvarets forskningsinstituts rapport FOI-R--4813—SE (oktober 2019).
- Knutsson, Mats, "Splittringen i svensk politik visar inga tecken på att avta under 2020", SVT 2020-01-01 [uppdaterad 2020-01-09], <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/splittringen-och-polariseringen-visar-inga-tecken-pa-att-avta-snara-re-tvartom> (hämtad 2022-01-25).
- Lundberg, Jonathan, *Sverigevännen: ett reportage om det svenska nätkriget* (Stockholm: Piratförlaget, 2019).
- McCoy, Jennifer, Rahman, Tahmina & Somer, Murat, "Polarization and the Global Crisis of Democracy: Common Patterns, Dynamics, and Pernicious Consequences for Democratic Polities", *American Behavioral Scientist*, vol. 62, nr 1 (2018), s. 16–42.
- Metapedia, "Kulturmarxism", <https://sv.metapedia.org/wiki/Kulturmarxism> (hämtad 2022-01-27).
- Minnicino, Michael, "New Dark Age: The Frankfurt School and 'Political Correctness'", *Fidelio*, vol. 1, nr 1 (1992), https://archive.schillerinstitute.com/fidelio_

- archive/1992/fidvo1n01-1992Wi/fidvo1n01-1992Wi_004-the_new_dark_age_the_frankfurt_s.pdf (hämtad 2022-01-31).
- Nagle, Angela, *Kill all Normies: The Online Culture Wars from Tumblr and 4chan to the Alt-right and Trump* (Winchester, UK: Zero Books, 2017).
- Olsson, Lova, "Hen sitter allt mer säkert", *Svenska Dagbladet*, 2013-04-08.
- Oscarsson, Henrik, Bergman, Torbjörn, Bergström, Annika & Hellström, Johan, Demokratirådets rapport 2021: *Polarisering i Sverige* (Stockholm: SNS Förlag, 2021).
- Renman, Fanny & Elfström, Claes, "SD-topp möter skarp kritik efter Facebook-inlägg", SVT 2018-09-12 [uppdaterad 2019-09-13], <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/sd-topps-inlagg-pa-sociala-medier-moter-stark-kritik> (hämtad 2022-01-25).
- Samuelsson, Fredrik, "Borlänge-nazist tar plats i fullmäktige", *Expressen*, 2017-08-23.
- Seierstad, Åsne, *En av oss: en berättelse om Norge* (Stockholm: Bonnier, 2013).
- Somer, Murat & McCoy, Jennifer, "Transformations through Polarizations and Global Threats to Democracy", *ANNALS, AAPSS*, 681 januari (2019), s. 8–22.
- Sorokin, Pitrim A., "Polarization in Frustration and Crises", i *Archiv für Rechts- und Sozialphilosophie*, vol. 39, nr 2 (1951) s. 145–163.
- Sundberg, Sam, "Nya extremhögern – fascism för sköna snubbar?", *Svenska Dagbladet*, 2017-11-05.
- Svensson, Adam, "Åsne Seierstad: 'Extrema ideologier måste konfronteras'", *Dagens Nyheter*, 2018-11-06.
- Söder, Björn, "Fler barn skulle få chans att leva", *Kristianstadsbladet*, 2008-12-04.
- Therborn, Göran, et al., *En ny vänster: en debattbok* (Stockholm: Rabén & Sjögren, 1966).
- Werne, Kent, *Allt är en konspiration: en resa genom underlandet* (Stockholm: Ordfront, 2019).
- Weyrich, Paul M., "Letter to Conservatives", <https://web.archive.org/web/20000411172504/http://www.nationalcenter.org/Weyrich299.html> (hämtad 2022-01-15).
- Zuboff, Shoshana, *Övervakningskapitalismen: vid maktens nya frontlinjer* (Stockholm: Ordfront, 2021).